

DRIFTSSTATISTISKE UNDERSØGELSER OVER VIKTUALIEHANDELEN I KØBENHAVN OG FREDERIKSBERG¹⁾

Af C. LIND

INDLEDNING

DET Materiale, der ligger til Grund for den Undersøgelse af Viktualiehandelen, hvorfor der er redegjort i det følgende, omfatter 85 Forretninger i København og paa Frederiksberg. Ialt blev der uddelt 148 Sæt Spørgeskemaer blandt Høkerforeningens Medlemmer, og der indkom 86 Besvarelser, hvoraf dog 1 var saa mangelfuld, at den maatte kasseres.

Som det fremgaar af Oversigten i Tabel 1 omfatter Undersøgelsen Forretninger af alle Størrelser, fra meget smaa til meget store, og de paagældende Forretninger er spredt over hele Byen; men om det Udvalg, der har staaet til Raadighed, derfor kan betragtes som repræsentativt, er det ikke muligt at afgøre, da vi ikke ved, om det Forhold, hvori de forskellige Forretninger forekommer i det her behandlede Materiale, svarer til Virkeligheden. Vi har derfor, ligesom i den tidligere offentliggjorte Undersøgelse vedrørende Kolonialhandelen i Hovedstaden, som Regel undladt at beregne Gennemsnitstal for det indsamlede Materiale under eet.

Det centrale i denne Undersøgelse er et Forsøg paa at bestemme Omkostningernes Størrelse indenfor denne Gren af Detailhandelen og at komme til Klarhed over de Forhold, der øver Indflydelse paa Omkostningerne. Ved Omkostningerne kan man imidlertid dels forstaa det, der i det følgende er kaldt Bruttoavancen, dels

¹⁾ Dette Arbejde er et Led i de Undersøgelser vedrørende Detailhandelens Økonomi, som foretages af Institutet for Historie og Samfundsøkonomi. Resultatet af en tilsvarende Undersøgelse af Kolonialhandelen i Hovedstaden er tidligere offentliggjort i selvstændige Publikationer paa Dansk og Engelsk, og ogsaa denne Afhandling vil i en nær Fremtid udkomme paa Engelsk i en noget udvidet Skikkelse.

Til Afholdelse af Udgifterne ved Undersøgelsen har Institutet modtaget Bidrag af Nationaløkonomisk Forening, Laurits Andersens Fond og Otto Mønstedts Fond.

DRIFTSSTATISTISKE UNDERSØGELSER OVER VIKTUALIEHANDELEN I KØBENHAVN OG FREDERIKSBERG¹⁾

Af C. LIND

INDLEDNING

DET Materiale, der ligger til Grund for den Undersøgelse af Viktualiehandelen, hvorfor der er redegjort i det følgende, omfatter 85 Forretninger i København og paa Frederiksberg. Ialt blev der uddelt 148 Sæt Spørgeskemaer blandt Høkerforeningens Medlemmer, og der indkom 86 Besvarelser, hvoraf dog 1 var saa mangelfuld, at den maatte kasseres.

Som det fremgaar af Oversigten i Tabel 1 omfatter Undersøgelsen Forretninger af alle Størrelser, fra meget smaa til meget store, og de paagældende Forretninger er spredt over hele Byen; men om det Udvalg, der har staaet til Raadighed, derfor kan betragtes som repræsentativt, er det ikke muligt at afgøre, da vi ikke ved, om det Forhold, hvori de forskellige Forretninger forekommer i det her behandlede Materiale, svarer til Virkeligheden. Vi har derfor, ligesom i den tidligere offentliggjorte Undersøgelse vedrørende Kolonialhandelen i Hovedstaden, som Regel undladt at beregne Gennemsnitstal for det indsamlede Materiale under eet.

Det centrale i denne Undersøgelse er et Forsøg paa at bestemme Omkostningernes Størrelse indenfor denne Gren af Detailhandelen og at komme til Klarhed over de Forhold, der øver Indflydelse paa Omkostningerne. Ved Omkostningerne kan man imidlertid dels forstaa det, der i det følgende er kaldt Bruttoavancen, dels

¹⁾ Dette Arbejde er et Led i de Undersøgelser vedrørende Detailhandelens Økonomi, som foretages af Institutet for Historie og Samfundsøkonomi. Resultatet af en tilsvarende Undersøgelse af Kolonialhandelen i Hovedstaden er tidligere offentliggjort i selvstændige Publikationer paa Dansk og Engelsk, og ogsaa denne Afhandling vil i en nær Fremtid udkomme paa Engelsk i en noget udvidet Skikkelse.

Til Afholdelse af Udgifterne ved Undersøgelsen har Institutet modtaget Bidrag af Nationaløkonomisk Forening, Laurits Andersens Fond og Otto Mønstedts Fond.

Tabel 1.
Samtlige Forretninger efter Omsætningens Størrelse
og Kvarterets Art.

Omsætning i 1932	Antal Forretninger i			Tilsammen
	Arbejder- kvarterer	Velhavende Kvarterer	Blandede Kvarterer	
Under 10000 Kr.....	1	—	—	1
10— 15000 »	—	—	—	—
15— 20000 »	2	—	—	2
20— 25000 »	1	—	—	1
25— 30000 »	—	2	2	4
30— 35000 »	2	—	—	2
35— 40000 »	7	2	—	9
40— 45000 »	8	1	2	11
45— 50000 »	1	1	2	4
50— 55000 »	4	—	3	7
55— 60000 »	—	2	4	6
60— 65000 »	3	1	1	5
65— 70000 »	5	1	1	7
70— 75000 »	5	—	—	5
75— 80000 »	—	1	1	2
80— 85000 »	1	—	—	1
85— 90000 »	—	—	—	—
90— 95000 »	—	—	1	1
100—105000 »	—	1	—	1
105—110000 »	—	—	—	—
110—115000 »	1	—	—	1
115—120000 »	1	—	—	1
120—125000 »	2	—	1	3
125—130000 »	—	—	—	—
130—135000 »	3	—	1	4
135—140000 »	—	1	1	2
over 150000 »	2	1	2	5
Antal Forretninger ialt	49	14	22	85
Gsl. Omsætn. i 1932 Kr. 64369		87540	78897	71957

det, der er benævnt Omkostningerne. Set fra Samfundets Synspunkt har man i Bruttoavance et Maal for Omkostningerne ved at faa de paagældende Varer fordelt til Forbrugerne paa den Maade, hvorpaa det nu engang sker i den private Detailhandel, men hvor der i det følgende er Tale om Omkostninger, er Ordet taget i en snævrere, privatøkonomisk eller bogholderimæssig Betydning. Fra den handlendes Synspunkt er det nemlig naturligt at betragte de Udgifter (inklusive Afskrivninger og Renter af den i Forretningen indestaaende Kapital), han maa udrede for at opnaa en eller anden Bruttofortjeneste, som Omkostninger, og at betragte Forskellen mellem Bruttofortjeneste og Omkostninger

saaledes defineret som Overskud. Dette Overskud er i denne Redegørelse betegnet som Nettofortjeneste og indeholder altsaa foruden Driftsherregvinst eller -tab tillige Løn til Indehaverne (+ evtl. Familiemedlemmer) som Driftsledere og Medarbejdere i Forretningerne. Derimod indeholder Nettofortjenesten ikke Renter af den Kapital, Indehaveren selv maatte have staaende i Forretningen.

Om det nærmere Indhold af de forskellige Udtryk, der er benyttet i denne Undersøgelse, skal vi iøvrigt anføre følgende.

Ved Omsætningen forstaaes Værdien af Salg mod kontant + Salg paa Kredit. I Omsætningen er medregnet Værdien af den handlendes Forbrug af Varer fra egen Butik. Da det, som vi senere skal se, er almindeligt indenfor denne Branche, at Personalet foruden kontant Pengeløn faar Kosten, er det forholdsvis betydelige Beløb, der her er Tale om. For 63 Forretninger, der havde specificeret Beløbet, udgjorde det i Gennemsnit 1106 Kr. eller ca. 1.7 pCt. af den samlede Omsætning i disse Forretninger.

Besvarelserne giver ikke Oplysning om, til hvilken Værdi Forbruget af egne Varer er optaget. Principielt bør det naturligvis optages til Udsalgspris, og for saa vidt det optages til en lavere Værdi, bliver Brutto- og Nettoavance for lav. For Kolonialhandelens Vedkommende var Spørgsmaalet, om den ene eller den anden Værdiansættelse var benyttet uden nævneværdig praktisk Betydning, men her, hvor det drejer sig om forholdsvis store Beløb, kan der være Grund til at søge at skaffe sig et talmæssigt Udtryk for den Usikkerhed, som Tallene i det følgende af denne Grund er behæftet med.

Gaar man ud fra, at Forbruget af egne Varer er optaget til Indkøbspris, og regner man med en Bruttoavance paa 25 pCt., svarende til $33\frac{1}{3}$ pCt.'s Tillæg til Indkøbsprisen, skulde Omsætningen altsaa forhøjes med 1,7. Samtidig skulde Bruttofortjenesten forhøjes med ca. 2 pCt. Bruttoavancen vilde da blive ca. 25.4 i Stedet for 25 pCt. Paa samme Maade skulde Nettoavancen forhøjes fra ca. 6.5 til ca. 7 pCt.

Imidlertid er det ofte saaledes, at de Varer, der indgaar i eget Forbrug, vanskeligt vilde kunne finde Afsætning paa anden Maade og i hvert Fald kun mod et Afslag i Prisen. Selv om man derfor gaar ud fra, at det paa-gældende Forbrug overalt er optaget til Indkøbspris, vil det ikke være rigtigt at regne med den normale Bruttoavance. Den Fejl, der begaas ved at operere med de opgivne Beløb for Forbrug af egne Varer, er derfor uden Tvivl betydelig mindre end de ovenfor anførte Spillerum for Usikkerheden angiver.

Et andet Spørgsmaal er, hvorledes det stiller sig, hvor man sammenligner smaa og store Forretninger. Inddeler man som i Tabel 2 de nævnte 63 Forretninger efter Omsætningens Størrelse i 5 Grupper og beregner Brutto- og Nettoavance 1) under Forudsætning af, at Forbrug af egne Varer er optaget til Indkøbspris, og at Værdien skal forhøjes med $33\frac{1}{3}$ pCt., og 2) under Forudsætning af, at Varerne er optaget til Udsalgspris, og at den angivne Værdi derfor uden videre kan benyttes, faas følgende Resultat:

63 Forretninger.

	Omsætningens Størrelse				
	u. 35000 Kr.	35—50000 Kr.	50—65000 Kr.	65—100000 Kr.	o. 100000 Kr.
Bruttoavance, Forudsætning 1)	24.2	23.7	26.2	23.7	24.4
— — 2)	23.4	23.2	25.6	23.3	24.1
Difference	0.8	0.5	0.6	0.4	0.3
Nettoavance, Forudsætning 1)	7.5	7.5	6.6	6.5	7.0
— — 2)	6.5	6.9	5.9	6.0	6.6
Difference	1.0	0.6	0.7	0.5	0.4

Som det var at vente, er Forskellen størst for de smaa Forretninger, men de enkelte Størrelsesgrupperes indbyrdes Stilling ændres ikke eller kun uvæsentligt ved, at man gaar ud fra den — usandsynlige — Forudsætning, at de opgivne Beløb for eget Forbrug skal forhøjes med saa meget som $33\frac{1}{3}$ pCt.

Bruttofortjenesten er Forskellen mellem Aarets Salg (Omsætningen) og Indkøbsværdien af de i Aarets Løb solgte Varer. Denne er igen lig med Indkøbsværdien af de i Aarets Løb indkøbte Varer + Indkøbsværdien af Varelageret ved Aarets Begyndelse ÷ Indkøbsværdien af Varelageret ved Aarets Slutning. Nu kender vi imidlertid ikke Indkøbsværdien af Varelageret, og vi har derfor beregnet Indkøbsværdien af de i Aarets Løb solgte Varer efter Formlen: Indkøbsværdien af de i Aarets Løb solgte Varer = Indkøbsværdien af de i Aarets Løb indkøbte Varer + Varelagerets Værdi i Status ved Aarets Begyndelse ÷ Varelagerets Værdi i Status ved Aarets Slutning. Denne Fremgangsmaade maa i hvert Fald i det foreliggende Tilfælde anses for ubetænkelig. Thi for det første er Værdien af Varelageret i Forhold til Om-sætningen kun ringe, for samtlige Forretninger under eet kun 2.4 pCt., og for det andet er Forandringerne i Lagerværdien fra Aarets Begyndelse til dets Slutning som Regel ubetydelige. For Materialet som Helhed var der fra $\frac{1}{1}$ 1932 til $\frac{1}{1}$ 1933 en Nedgang i Lagerets Værdi paa kun ca. 2 pCt.

Samlede Omkostninger omfatter som allerede nævnt ikke Løn til Indehaveren eller hans Hustru. Med Hensyn til Lønnen til det fremmede Personale bemærkes, at Udgift til Kost og (eller) Logis til dette i nogle Tilfælde var medregnet blandt Omkostningerne, i andre Tilfælde ikke. Hvor den ikke var medregnet, har vi brugt den af Skattevæsenet benyttede Værdi for Kost og Logis, saaledes at Lønningsudgifterne i alle Tilfælde inkluderer Værdien af Kost og Logis; Udbetalt Rente og Diskonto er ikke medregnet, lige saa lidt som Renter af Indhaverens egen i

Forretningen anbragte Kapital, men derimod har vi for hver enkelt Forretning beregnet en Renteomkostning (6 pCt.) paa Grundlag af Oplysningerne om Værdien af Varelager og udestaaende Fordringer og Værdien af Maskiner og Inventar. Iøvrigt er der kun i 9 Tilfælde udbetalt Renter til laant Kapital. M. H. t. Udgiften til Indpkningsmateriale bemærkes, at den i nogle Tilfælde var opført under Vareindkøb. For at tilvejebringe Ensartethed har vi for disse Forretninger paa Grundlag af de Tilfælde, hvor denne Post var specificeret under Omkostninger, anslaaet Udgiften her-til, trukket den fra Vareindkøbet og lagt den til Omkostningerne.

Nettofortjeneste. Herved forstaas Forskellen mellem Bruttofortjenesten og samlede Omkostninger.

Hvor Udtrykkene Bruttoavance, Omkostningsprocent og Nettoavance er anvendt, skal de forstaas som henholdsvis Bruttofortjeneste, Omkostninger og Nettofortjeneste i pCt. af Omsætningen.

FORRETNINGERNE GRUPPERET EFTER OMSÆTNINGENS STØRRELSE

I den tidligere offentliggjorte Undersøgelse vedrørende Kolonialhandelen i Hovedstaden mente vi at kunne konstatere en Forbindelse mellem Forretningsstørrelse og Bruttoavance, idet Bruttoavancen havde en Tendens til at falde, naar Omsætningen steg.

Naar dette ikke er Tilfældet efter Tabel 2, hvor de 85 Viktualieforretninger er inddelt i 5 Grupper efter Omsætningens Størrelse, behøver det dog ikke at være ensbetydende med, at en saadan Tendens ikke her er til Stede. For det første viser nemlig en Gennemgang af Materialet, at der i dette findes 1 blandet Slagter- og Viktualieforretning og 9 Paalægsforretninger, der gennemgaaende arbejder med en højere Bruttoavance end Viktualieforretninger i Almindelighed, og skiller man disse 10 Forretninger ud, saaledes som det er gjort i Tabel 3, ændres Billedet straks noget, idet navnlig den forholdsvis høje Bruttoavance i Gruppen med de største Forretninger bringes saa langt ned, at den kommer til at ligge under Avancen i den foregaaende Gruppe. Derved fremkommer der et jævnt Fald i Bruttoavancen fra den midterste Størrelsesgruppe at regne.

Et andet Forhold, som maa antages at virke i Retning af at frembringe en høj Bruttoavance for de større Forretninger, skal nærmere undersøges i et senere Afsnit, men der kan dog være

Tabel 2.
Samtlige Forretninger fordelt efter Omsættningens Størrelse.

	Omsættningens Størrelse				
	under 35000 Kr.	35—50000 Kr.	50—65000 Kr.	65—100000 Kr.	over 100000 Kr.
Antal Forretninger.....	10	24	18	16	17
Omsætt. pr. besk. Person, Kr.	10191	12780	12661	16421	19598
Samlet Omsættning, Kr.	234396	1001941	1016041	1160440	2702547
» Bruttofortjeneste, Kr..	56712	229262	261767	276829	673573
» Omkostn., Kr.	41486	171186	195689	204687	478682
Heraf til:					
Lokaleudgifter, Kr.....	10784	38901	30139	31131	64387
Lønningsudgifter, Kr.	11600	53459	83782	84570	255842
Beregnete Renter, Kr.	2347	8039	8337	9552	15194
Andre Omkostninger, Kr. ...	16755	70787	73431	79434	143259
Nettofortjeneste, Kr.	15226	58076	66078	72142	194891
I pCt. af Omsættningen:					
Bruttofortjeneste.....	24.2	22.9	25.8	23.9	24.9
Omkostninger ialt.....	17.7	17.1	19.3	17.6	17.7
Heraf til:					
Lokaleudgifter.....	4.6	3.9	3.0	2.7	2.4
Lønningsudgifter.....	4.9	5.3	8.3	7.3	9.5
Beregnete Renter.....	1.0	0.8	0.8	0.8	0.5
Andre Omkostninger.....	7.2	7.1	7.2	6.8	5.3
Nettofortjeneste.....	6.5	5.8	6.5	6.3	7.2
Gnst. pr. Forretning					
Omsættning, Kr.....	23440	41748	56447	72528	158973
Bruttofortjeneste, Kr.	5671	9553	14543	17302	39622
Omkostninger ialt, Kr.....	4149	7133	10872	12793	28158
Heraf til:					
Lokaleudgifter, Kr.	1078	1621	1674	1946	3787
Lønningsudgifter, Kr.	1160	2227	4655	5286	15050
Beregnete Renter, Kr.	235	335	463	597	894
Andre Omkostninger, Kr....	1676	2950	4080	4964	8427
Nettofortjeneste, Kr.....	1522	2420	3671	4509	11464

Grund til allerede her at gøre opmærksom paa det. Som det fremgaar af Tabel 6 tilvirker de her undersøgte Forretninger næsten alle selv en Del af de Varer, de udbyder til Salg, men »Tilvirkningsprocenten« er størst i de store Forretninger, hvilket bevirker en Forøgelse af Forskellen mellem Indkøbsværdi og Salgsværdi og dermed en Forøgelse af Bruttoavancen.

Hvad angaar de samlede Omkostninger er det interessant at

Tabel 3.

Samtlige Forretninger (med Undtagelse af 9 Paalægsforretninger og 1 blandet Slagter- og Viktualieforretning) fordelt efter Omsættningens Størrelse.

	Omsættningens Størrelse				
	under 35000 Kr.	35—50000 Kr.	50—65000 Kr.	65—100000 Kr.	over 100000 Kr.
Antal Forretninger.....	10	22	15	15	13
Omsætt. pr. besk. Person, Kr.	10191	12831	12653	16537	20937
Samlet Omsættning, Kr.	234396	924632	848897	1080518	1850609
• Bruttofortjeneste, Kr.	56712	209428	213623	254291	418915
• Omkostninger, Kr.	41486	156107	159304	190445	288954
Heraf til:					
Lokaleudgifter, Kr.	10784	34959	24939	28131	41767
Lønningsudgifter, Kr.	11600	49111	69987	78160	152534
Beregnete Renter, Kr.	2347	7458	6241	9073	9477
Andre Omkostninger, Kr.	16755	64579	58137	75081	85176
Nettofortjeneste, Kr.	15226	53321	54319	63846	129961
I pCt. af Omsættningen:					
Bruttofortjeneste.....	24.2	22.6	25.2	23.5	22.6
Omkostninger ialt.....	17.7	16.9	18.8	17.6	15.6
Heraf til:					
Lokaleudgifter.....	4.6	3.8	2.9	2.6	2.3
Lønningsudgifter.....	4.9	5.3	8.3	7.2	8.2
Beregnete Renter.....	1.0	0.8	0.7	0.8	0.5
Andre Omkostninger.....	7.2	7.0	6.9	7.0	4.6
Nettofortjeneste.....	6.5	5.7	6.4	5.9	7.0
Gnst. pr. Forretning:					
Omsættning, Kr.	23440	42029	56593	72035	142355
Bruttofortjeneste, Kr.	5671	9519	14242	16953	32224
Omkostninger ialt, Kr.	4149	7096	10620	12696	22227
Heraf til:					
Lokaleudgifter, Kr.	1078	1589	1662	1875	3213
Lønningsudgifter, Kr.	1160	2232	4666	5211	11733
Beregnete Renter, Kr.	235	339	416	605	729
Andre Omkostninger, Kr.	1676	2936	3876	5005	6552
Nettofortjeneste, Kr.	1522	2423	3622	4257	9997

lægge Mærke til, at Omkostningsprocenten udviser de samme Variationer som Bruttoavancen og følgelig er forholdsvis lav i de to første Størrelsesgrupper. Forklaringen herpaa finder man deri, at i disse Forretninger er Anvendelsen af fremmed lønnet Arbejdskraft af underordnet Betydning, og at Indehaverne, som det fremgaar af sidste Afsnit i Tabellerne 2 og 3, udfører Ar-

bejdet for et ringe Vederlag, gennemsnitlig henholdsvis 1522 og 2423 Kr.

De enkelte Omkostningsgrupper giver ikke Anledning til mange Kommentarer. Ligesom i Undersøgelsen af Kolonialforretningerne finder man, at Butiksløje, beregnede Renter og Andre Omkostninger er degressive paa Omsætningen, medens Lønningsudgifterne stiger progressivt med Omsætningen. Stigningen er dog delvis af formel Natur. Dette skyldes som allerede antydtes den Omstændighed, at Indehaverne af de smaa Forretninger udfører en forholdsmæssig større Del af det samlede Arbejde i Forretningen end Indehaverne af de store Forretninger. Da Lønningskontoen kun omfatter den udbetalte Arbejds løn, repræsenterer de anførte Procenttal for Lønningsudgifterne derfor i Virkeligheden ikke den samme Procentdel af Arbejds mængden i de forskellige Størrelsesgrupper. En mere korrekt Forestilling om Arbejds lønnens Andel i Omsætningen faar man derfor antagelig, naar man til Lønningsprocenterne i Tabel 3 lægger Nettoavancen, idet man i hvert Fald bortset fra de allerstørste Forretninger kan regne med, at denne i alt væsentligt repræsenterer Arbejds løn til Indehaverne og deres Hustruer, for saa vidt disse deltager i Arbejdet i Forretningerne. Man faar da følgende Talrække:

	»Arbejds løn« i pCt. af Omsætningen				
	11.4	11.0	14.7	13.1	15.2

Bevægelserne i Nettoavancen i Tabellerne 2 og 3 holder sig indenfor ret snævre Grænser, men heraf følger, at Nettofortjenesten i Kroner stiger nogenlunde proportionalt med Omsætningen. Indenfor de forskellige Størrelsesgrupper er Spredningen dog, som det fremgaar af Tabel 4, betydelig, navnlig gælder dette Grupperne 35—50000 Kr. og over 100000 Kr., men denne sidste omfatter ganske vist ogsaa Forretninger af meget forskellig Størrelse.

Paa det ofte diskuterede Spørgsmaal, om de smaa Forretninger betyder en Forhøjelse af Avancen, kan der næppe af det foreliggende Materiale uddrages noget bestemt Svar, jvf. dog S. 307 øverst. Man bør dog vistnok sige, at nogen Indflydelse paa Bruttoavancen er der ikke Tale om, idet den lille Forretningsindehaver tjener under normal Arbejds løn. Det er altsaa, i hvert Fald i Perioder med rigelig Beskæftigelse, en daarlig Anvendelse af Arbejds kraften, men det synes ikke som om Forbrugerne kan tjene væsentligt ved en Koncentration af Handelen paa store Virksomheder indenfor Detailhandelen, saaledes som denne faktisk er organiseret.

Tabel 4.
Samtlige Forretninger fordelt efter Nettofortjenesten i Kr.
og Omsættningens Størrelse.

Nettofortjeneste	Aarlig Omsætning				
	under 35000 Kr.	35—50000 Kr.	50—65000 Kr.	65—100000 Kr.	over 100000 Kr.
÷ 5000 — ÷ 4000 Kr.	—	1	—	—	—
÷ 3000 — ÷ 2000 »	—	—	—	—	1
÷ 2000 — ÷ 1000 »	1	2	—	—	—
÷ 1000 — 0 »	—	1	—	—	—
0 — 1000 »	2	2	—	1	1
1000 — 2000 »	2	3	4	—	—
2000 — 3000 »	4	6	3	3	—
3000 — 4000 »	1	3	2	2	2
4000 — 5000 »	—	2	6	5	—
5000 — 6000 »	—	2	2	2	—
6000 — 7000 »	—	1	—	1	2
7000 — 8000 »	—	—	1	1	—
8000 — 9000 »	—	1	—	1	—
9000 — 10000 »	—	—	—	—	1
10000 — 11000 »	—	—	—	—	2
11000 — 12000 »	—	—	—	—	1
12000 — 13000 »	—	—	—	—	—
13000 — 14000 »	—	—	—	—	1
14000 — 15000 »	—	—	—	—	1
15000 — 16000 »	—	—	—	—	—
16000 — 17000 »	—	—	—	—	2
17000 — 18000 »	—	—	—	—	—
18000 — 19000 »	—	—	—	—	—
19000 — 20000 »	—	—	—	—	1
26000 — 27000 »	—	—	—	—	1
28000 — 29000 »	—	—	—	—	1
Antal Forretninger ialt ..	10	24	18	16	17
Gnssl. Nettofortjeneste, Kr. 1522		2420	3671	4509	11464

FORRETNINGERNE FORDELT EFTER OMSÆTTNINGEN PR. BESKÆFTIGET PERSON

Af Tabel 3 fremgaar det, at saa vel Bruttoavance som Omkostningsprocenten er størst i den midterste Størrelsesgruppe (aarlig Omsætning 50—65000 Kr.), og hvad Omkostningsprocenten angaar, ser man endvidere, at det er Lønningsudgifterne, der bringer den i Vejret. Samtidig konstaterer man, at Omsætningen pr. beskæftiget Person, der ellers har en udpræget Tendens til at stige med Omsætningen, ligger lidt lavere i denne end i den foregaaende Størrelsesgruppe og meget lavere end i den følgende. I det hele taget faar man let af Tabel 3 det Indtryk, at der eksisterer en

Forbindelse mellem stor Omsætning pr. beskæftiget Person og lav Bruttoavance, og det er da ogsaa indlysende, at den stærkere Udnyttelse af en vis Produktionsfaktor, som en stigende Omsætning pr. Person er Udtryk for, alt andet lige maa resultere i mindre Omkostninger og altsaa muliggør en højere Profit eller en lavere Avance. Forbindelsen mellem Størrelsen af Omsætningen pr. Person og Omkostninger og Bruttoavance er nærmere undersøgt i Tabel 5, hvor samtlige Forretninger med Undtagelse af de nævnte 10, der indtager en Særstilling, er inddelt i 3 Grupper, eftersom Omsætningen pr. Person var under 13000 Kr., 13—16000 Kr. eller over 16000 Kr.

Tabel 5.

Samtlige Forretninger (med Undtagelse af 9 Paalægsforretninger og 1 bl. Slagter- og Viktualieforretning) fordelt efter Størrelsen af Omsætningen pr. beskæftiget Person.

	Omsætning pr. beskæftiget Person		
	under 13000 Kr.	13—16000 Kr.	over 16000 Kr.
Antal Forretninger.....	25	28	22
Gnst. Omsætning pr. Forretning, Kr....	42087	53695	108338
I pCt. af Omsætningen:			
Bruttofortjeneste	24.9	23.3	22.7
Omkostninger ialt	19.3	17.7	15.4
Heraf til:			
Lokaleudgifter	3.5	3.1	2.4
Lønningsudgifter.....	8.0	6.7	7.4
Beregne Renter... ..	0.7	0.9	0.6
Andre Omkostninger.....	7.1	7.0	5.0
Nettofortjeneste.....	5.6	5.6	7.3

Tager man Forretningerne i den nævnte Orden, faar man et Fald i Bruttoavancen fra 24.9 pCt. til 23.3 pCt. og fra 23.3 pCt. til 22.7 pCt., og Bevægelsen i Omkostningsprocenten er endnu mere udpræget.

Hvad de enkelte Omkostningsgrupper angaar, kan det ikke forundre, at Butiksløjen i pCt. af Omsætningen er faldende, naar man ser, at den gennemsnitlige Omsætning pr. Forretning er stigende. Derimod kan det ved en flygtig Betragtning se lidt mærkeligt ud, at Lønningsprocenten er større i den sidste end i den midterste Gruppe. Det lader sig dog uden Vanskelighed ogsaa forklare ved en Henvisning til den forskellige Forretningsstørrelse og den deraf følgende Forskel i det samlede Personales Fordeling paa lønnet og ulønnet Arbejdskraft, jvf. foran S. 304. Iøvrigt skal

vi i et senere Afsnit se, at Lønnen pr. beskæftiget fremmed Person er stigende med stigende Omsætning.

Det skal endnu kun bemærkes, at det efter Tabel 5 maa anses for sandsynliggjort, at der ogsaa indenfor denne Branche er en Tendens til faldende Bruttoavance med stigende Omsætning, og at dette staar i nær Forbindelse med den Omstændighed, at Omsætningen pr. beskæftiget Person som Regel er voksende med den samlede Omsætning.

FORRETNINGERNE FORDELT EFTER »TILVIRKNINGS- PROCENTENS« STØRRELSE

Efter det foreliggende Materiale at dømme beskæftiger de allerfleste Viktualieforretninger i København sig ikke blot med Detailhandel, men er tillige Produktionsvirksomheder, der selv tilvirker en større eller mindre Del af deres Varer. Dette har som allerede omtalt Betydning ved Bedømmelsen af Bruttoavancens Variationer i de forskellige Størrelsesgrupper, og til nærmere Belysning af Forbindelsen mellem Egenproduktionens Andel i den samlede Omsætning og Driftsresultatet er Forretningerne i det følgende inddelt efter »Tilvirkningsprocentens« Størrelse.

Paa Spørgsmaalet: Fabrikerer De selv nogen Del af Deres Varer til Salg? svarede 79 af de 85 Forretninger bekræftende, 3 benægtende, medens Spørgsmaalet ikke blev besvaret i 3 Tilfælde. Af de 79 Forretninger oplyste 71 desuden, hvor stor en Del af Salget der hidrørte fra egen Produktion.

Det viser sig som nævnt, at jo større Omsætningen er, desto større er »Tilvirkningsprocenten«.

Dette fremgaar tydeligt af Tallene for den gennemsnitlige Omsætning pr. Forretning i Tabel 6, hvor vi har undersøgt Sammenhængen mellem Omkostningerne og »Tilvirkningsprocenten«. Da en høj »Tilvirkningsprocent« betyder, at et Arbejde, som ellers udføres udenfor Forretningen, gøres indenfor denne, skulde man paa Forhaand vente stigende Omkostninger og Bruttoavance med stigende »Tilvirkningsprocent«, og dette slaar for saa vidt ogsaa til, som det af Tabellen fremgaar, at saavel Omkostningsprocent og Bruttoavance har en svagt stigende Tendens. Forbindelsen mellem høj »Tilvirkningsprocent« og høj Bruttoavance er ganske vist ikke meget udpræget, men der er Grund til at formode, at dette skyldes, at Materialet i andre Henseender er forskelligt, saaledes at en Tendens, som er til Stede, ikke kan træde tydeligt frem.

Tabel 6.

Samtlige Forretninger (med Undtagelse af 9 Paalægsforretninger og 1 bl. Slagter- og Viktualieforretning) fordelt efter Tilvirkningsprocentens Størrelse.

	0	Tilvirkningsprocenten				
		over 0, men under 33 $\frac{1}{2}$ pCt.	33 $\frac{1}{2}$ -50 pCt.	50 pCt. og derover	Procenten ikke oplyst	Spørgs- maalet ikke besvaret
Antal Forretninger	3	26	20	16	7	3
Gnst. Omsætn. pr. Forretning, Kr. 87863		52256	64997	94679	37907	78891
Omsætn. pr. besk. Person, Kr... 21309		14721	15138	17279	12944	13784
I pCt. af Omsætningen:						
Bruttofortjeneste	19.5	23.4	23.4	24.1	21.7	23.4
Omkostninger ialt	10.8	16.6	17.2	17.9	18.0	16.4
Heraf til:						
Lokaleudgifter	2.0	3.2	3.0	2.4	3.7	2.6
Lønningsudgifter	4.2	6.1	6.7	9.5	6.4	7.7
Beregnete Renter	0.6	0.8	0.8	0.6	0.9	0.5
Andre Omkostninger	4.0	6.5	6.7	5.4	7.0	5.6
Nettofortjeneste	8.7	6.8	6.2	6.2	3.7	7.0

Forholdet er nemlig det, at Omsætningen pr. beskæftiget Person stiger ret stærkt med »Tilvirkningsprocenten«, og dette skulde, som foran vist, betyde faldende Omkostninger og faldende Bruttoavance. Naar der ikke desto mindre kan konstateres en — om end kun svag — Stigning, kan dette formentlig tages som et Bevis for, at man, dersom man havde et tilstrækkeligt stort Materiale af Forretninger med nogenlunde ensartet Omsætning pr. beskæftiget Person, men med forskellige »Tilvirkningsprocenter«, vilde faa en tydelig Stigning i Omkostningsprocent og Bruttoavance, naar man inddelte Forretningerne i Grupper efter stigende »Tilvirkningsprocent«.

FORRETNINGERNE FORDELT EFTER OMFANGET AF STRØGHANDELEN

Af de foregaaende Afsnit vil man have set, at de store Forretninger udmærker sig ved stor Omsætning pr. Person og høj »Tilvirkningsprocent«. Men hermed er disse Forretningers karakteristiske Træk ikke udtømt. Paa Grundlag af Oplysninger om Strøghandelens Omfang, som er indhentet samtidig med Uddelingen af Spørgeskemaerne, kan man endvidere konstatere, at der er en nøje Forbindelse mellem stor Omsætning og stor Strøghan-

del, hvilket i og for sig ikke kan vække Forundring. I det følgende har vi benyttet disse Oplysninger, der naturligvis er ganske skønsmæssige, som Grundlag for en Inddeling af Forretningerne i 4 Grupper, der er betegnet som 1, 2, 3 og 4. I den første Gruppe er samlet de Forretninger, hvor Strøghandelens Betydning er karakteriseret som: ingen, ubetydelig, uden Betydning, næsten ingen. I anden Gruppe findes de Forretninger, hvor Strøghandelen er betegnet som ringe, lidt, kun lidt. Den tredje Gruppe bestaar af de Forretninger, hvorom det er oplyst, at der findes »en Del« eller »nogen« Strøghandel. Den fjerde Gruppe omfatter endelig Forretningerne med den største Strøghandel. De Udtryk, der er anvendt til at karakterisere Omfanget, er: overvejende, megen, Halvdelen, stor, hovedsagelig.

Tabel 7.

Samtlige Forretninger (med Undtagelse af 9 Paalægsforretninger og 1 blandet Slagter- og Viktualieforretning) fordelt efter Strøghandelens Omfang.

	Strøghandelens Omfang			
	1	2	3	4
Antal Forretninger.....	23	12	28	12
Gnst. Omsætning pr. Forretning, Kr....	40582	48624	78548	101904
Omsætning pr. beskæftiget Person, Kr..	12617	12502	16995	18581
I pCt. af Omsætningen:				
Bruttofortjeneste.....	24.0	25.1	22.0	24.4
Omkostninger ialt	16.9	18.3	16.0	18.0
Heraf til:				
Lokaleudgifter	3.3	3.5	2.5	2.8
Lønningsudgifter.....	6.4	7.2	7.0	8.7
Beregnete Renter.....	0.8	0.8	0.7	0.6
Andre Omkostninger.....	6.4	6.8	5.8	5.9
Nettofortjeneste	7.1	6.8	6.0	6.4

Er der nu nogen Forbindelse mellem Strøghandelens Omfang paa den ene Side og Bruttoavancen og de relative Omkostninger paa den anden Side? Af Tabel 7 synes det at fremgaa, at det er den aarlige Omsætning pr. Person, der dominerer Tallenes Variationer ogsaa med denne Inddeling. Opstiller man de 4 Grupper efter Størrelsen af Omsætningen pr. Person, faar man nemlig:

Oms. pr. Person, Kr.	Gruppe	Bruttoavance	Omkostningsproc.
12502	2	25.1	18.3
12617	1	24.0	16.9
16995	3	22.0	16.0
18581	4	24.4	18.0

Men Gruppe 4, der netop bestaar af de udprægede Strøgforretninger, danner altsaa en Undtagelse. Til Trods for, at Omsætningen pr. Person i denne Gruppe er langt den største, har den den næsthøjeste Bruttoavance og ligesaa den næsthøjeste Omkostningsprocent. Det ligger da nær at antage, at der her virkelig kan foreligge en Aarsagssammenhæng, og en yderligere Bekræftelse paa, at dette er Tilfældet, kan man finde, naar man betragter de enkelte Omkostninger. Gruppe 4 omfatter, som naturligt er, de største Forretninger, men ikke desto mindre er Udgiften til Husleje i pCt. af Omsætningen større for disse Forretninger end for Forretningerne i Gruppe 3, hvis Gennemsnitsstørrelse er væsentlig mindre. Man lægger ogsaa Mærke til de meget høje Lønningsudgifter i Forhold til Omsætningen i Gruppe 4. Medens Procenten for Gruppe 3 er 7.0, er den for Gruppe 4 8.7, til Trods for, at den gstl. Omsætning pr. Person i de to Grupper var henholdsvis 16995 og 18581 Kr. For en Del kan Forklaringen vel søges i det foran omtalte formelle Forhold, at Indhaverens og hans Hustrus Arbejde udgør en større Del af det samlede Arbejde i en lille end i en stor Forretning, men for en væsentlig Del er Grunden antagelig den, at de udprægede Strøgforretninger anvender forholdsvis dyr Arbejdskraft.

FORRETNINGERNE FORDELT EFTER BRUTTOAVANCENS HØJDE

Det har været muligt at opdele Materialet efter endnu flere Kendetegn: Varelagerets Omsætningshastighed og Kvarterets Art, men i begge Tilfælde viser det sig, at Materialets ringe Omfang ikke tillader at drage sikre Slutninger med Hensyn til disse Momenters Betydning for Omkostningsforholdene. Hvad Omsætningshastigheden angaar skal dog bemærkes, at medens der i Kolonialhandelen ifl. den af Institutet foretagne Undersøgelse er en meget udpræget Sammenhæng mellem stor Omsætningshastighed og lav Omkostningsprocent, synes dette ikke at være Tilfældet i Viktualiebranchen.

At der her foreligger en reel Forskel mellem de to Brancher maa forekomme sandsynligt. I en Viktualieforretning findes der kun egentlige Lagerbeholdninger af enkelte Varer som f. Eks. Konserves, og om et saadant Lager omsættes flere eller færre Gange i Aarets Løb vil som Regel ikke kunne øve synderlig Indflydelse paa det samlede Driftsresultat.

Inden vi forlader Spørgsmaalet om Aarsagerne til Variationerne i Bruttoavance og Omkostningsprocent, vil vi imidlertid forsøge at give et Billede af det samlede Resultat af de mange forskellige Tendenser, der gør sig gældende, og som bevirker, at Omkostningsforholdene former sig saa forskelligt fra Forretning til Forretning, som Tilfældet er. Dette sker bedst, hvis man inddeler Materialet efter Bruttoavancens Størrelse, saaledes som det er gjort i Tabel 8. Forretningerne er her inddelt i 3 Grupper eftersom Bruttoavancen var under 22 pCt., mellem 22 og 26 pCt. og over 26 pCt. af Omsætningen, og for hver Gruppe er udregnet Omsætning pr. beskæftiget Person, Varelagerets Omsætnings-hastighed, den gennemsnitlige Tilvirkningsprocent og et Tal, der angiver Strøghandelens Betydning, og som er udregnet paa den Maade, at Forretningerne alt efter Strøghandelens Omfang har faaet tildelt en af Karaktererne 1, 2, 3 og 4. Ved Beregningen af de i Tabellen gengivne Tal for Strøghandelens Betydning er der taget Hensyn til Omsætningens Størrelse, d. v. s. Tallene er vejede Gennemsnit med Omsætningen som Vægt.

Tabel 8.

Samtlige Forretninger (med Undtagelse af 9 Paalægsforretninger og 1 blandet Slagter- og Viktualieforretning) fordelt efter Bruttoavancens Højde.

	Bruttoavancen		
	under 22 pCt.	22—26 pCt.	26 pCt. og derover
Antal Forretninger.....	27	27	21
Gnst. Omsætning pr. Forretning, Kr...	64784	68492	63838
Omsætning pr. beskæftiget Person, Kr.	16072	16978	13663
Varelagerets Omsætningshastighed....	29.2	30.8	35.8
Tilvirkningsprocent.....	36.8	35.1	44.3
Strøghandelens Omfang.....	2.75	2.89	2.55
I pCt. af Omsætningen:			
Bruttofortjeneste.....	19.4	23.7	28.0
Omkostninger ialt.....	15.6	16.6	19.2
Heraf til:			
Lokaleudgifter.....	2.9	2.8	2.8
Lønningsudgifter.....	6.6	6.6	9.3
Beregnete Renter.....	0.7	0.7	0.7
Andre Omkostninger.....	5.4	6.5	6.4
Nettofortjeneste.....	3.8	7.1	8.8

At Omsætningen pr. Person er mindst i Gruppen med en Bruttoavance af over 26 pCt. var kun, hvad man maatte vente. Derimod er Omsætningen pr. Person — om end kun lidt — større i Midter-

gruppen end i Gruppen med de mindste Bruttoavancer, hvilket maa forekomme besynderligt i Betragtning af, at Forretningerne i disse to Grupper iøvrigt synes at være ret ensartede: Varelagets Omsætningshastighed og Tilvirkningsprocenten er praktisk talt den samme, den gennemsnitlige Omsætning ligeledes. Til Forklaring af den høje Bruttoavance i Midtergruppen kan egentlig af de her nævnte Momenter kun anføres, at der i denne Gruppe forekommer forholdsvis mange Strøgforretninger, men det maa indrømmes, at denne Grund i hvert Fald næppe giver en udtømmende Forklaring.

En Betragtning af Gruppen med de største Bruttoavancer viser derimod med ret stor Tydelighed, hvilke Faktorer det er, der medvirker til dette Resultat: lav Omsætning pr. Person og høj Tilvirkningsprocent, jvf. den høje Lønningsprocent.

SPECIFIKATION AF OMKOSTNINGERNE

Specifikationen af Omkostningerne i Tabel 9, der omfatter 80 Forretninger grupperet efter Omsætningens Størrelse, er knap saa vidtgaaende som i de udsendte Spørgeskemaer, idet man for at faa saa mange Besvarelser med i Oversigten som muligt har maattet slaa nogle Poster sammen. I en Række Tilfælde var Udgiften til Indpakkingsmateriale opført under »Andre Udgifter«. Vi har derfor i Tabellen overalt ladet denne Post gaa ind under »Andre Udgifter«. Endvidere fremgik det af Besvarelserne, at Fragt for Hjemkørsel af Varer undertiden var medregnet i Rubriken »Reparationer og Vedligeholdelse og Drift af Biler, Cykler o. s. v. til Brug ved Udbringning af Varer til Kunderne«, nemlig i saadanne Tilfælde, hvor Hjemkørselen blev besørget med Forretningens eller Indehaverens Vogn, og hvor denne desuden anvendtes ved Udbringning af Varer. Ogsaa disse to Poster er derfor slaaet sammen i Tabellen.

Hvad de enkelte Udgiftsposter angaar, kan i det hele og store henvises til Tabellen, hvis væsentligste Betydning maa søges deri, at den giver den enkelte handlende indenfor denne Branche en Slags Rettesnor ved Sammenligning med de tilsvarende Udgiftsposter i hans egen Forretning. Som man vil se, har Posterne »Skatter« og »Afskrivning paa Tilgodehavender« ingen Betydning i denne Branche, idet de slet ikke kan komme til at figurere i Tabellen, naar Procenterne beregnes med en Decimal. Grunden hertil er for Skatternes Vedkommende, at der her kun er Tale om

Tabel 9.
80 Forretninger. Specifikation af Omkostningerne efter
Omsætningsens Størrelse.

	Omsætning i 1932				
	under 35000 Kr.	35-50000 Kr.	50-65000 Kr.	65-100000 Kr.	over 100000 Kr.
Antal Forretninger.....	8	23	16	16	17
Gennemsnitlig Omsætning, Kr.....	26069	41461	56306	72528	158973
I pCt. af Omsætningen:					
Butiksløje	4.5	3.9	3.0	2.7	2.4
Udbetalte Lønninger ialt.....	5.1	5.4	8.4	7.3	9.5
Vinduespudsning, Rengøring, Gadefejning, Opvarmning	0.3	0.3	0.2	0.4	0.2
Gas, Elektricitet, Brændsel.....	1.2	1.1	1.1	1.3	1.0
Kontorudgifter.....	0.6	0.5	0.4	0.4	0.3
Skatter	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Reklame.....	0.1	0.1	0.2	0.2	0.1
Afskrivning paa Tilgodehavender	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Reparationer og Vedligeholdelse og Drift af Biler (herunder Udgift til Garage), Cykler o. s. v. til Brug ved Udbring- ning af Varer til Kunderne Fragt for Hjemkørsel af Varer	0.9	1.3	1.3	1.0	0.9
Reparationer og Vedligeholdelse iøvrigt (herunder Afskrivning paa Maskiner og Inventar)	1.2	1.3	1.3	1.4	1.0
Forsikring.....	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
Rabatmærker.....	1.3	0.6	0.9	0.1	0.1
Beregnete Renter af investeret Kapital	1.1	0.8	0.8	0.8	0.6
Andre Udgifter (herunder Indpakkings- materiale)	1.2	1.6	1.7	1.8	1.4
Omkostninger ialt	17.7	17.1	19.5	17.6	17.7

Spiritusafgift, og Spiritus og Øl føres kun i ganske enkelte af de her undersøgte Forretninger. At »Afskrivning paa Tilgodehavender« heller ikke kan faa nogen Betydning, fremgaar klart af et følgende Afsnit, hvor det vises, at Kreditgivning spiller en meget ringe Rolle i Viktualiehandelen i København.

To andre Udgiftsposter, som heller ikke forekommer i nær alle Forretninger, men som dog er af nogen Betydning, er Udgiften til Reklame og Udgiften til Rabatmærker. 44 Forretninger har specificeret Udgift til Reklame, medens 15 har opført Udgift til Rabatmærker. Af Tabel 10 ser man, hvorledes de rabatgivende Forretninger fordeler sig indenfor de forskellige Størrelsesgrupper, endvidere er i denne Tabel udregnet Udgiften til Rabatmærker i pCt. af Omsætningen i disse Forretninger.

Tabel 10.
Udgiften til Rabatmærker i 15 Forretninger fordelt efter
Omsætningsens Størrelse.

	Omsætning i 1932				
	under 35000 Kr.	35—50000 Kr.	50—65000 Kr.	65—100000 Kr.	over 100000 Kr.
Antal Forretninger.....	3	4	5	2	1
Udgift til Rabatmærker i pCt. af Omsætningen.....	3.4	3.1	2.9	1.2	1.8
Omkostningsprocent.....	18.0	19.9	18.7	18.1	14.3
Bruttoavance.....	23.8	23.9	24.2	22.8	17.2

Herefter skulde altsaa Rabatmærker spille en aftagende Rolle, naar man inddeler Forretningerne efter Størrelsen af den aarlige Omsætning, men Materialet er naturligvis for lille til, at man kan lægge særlig Vægt paa de anførte Procenttal. Dette gælder ogsaa Omkostningsprocenten og Bruttoavancen. Hvad Omkostningsprocenten angaar, tør man muligvis sige, at den ligger lidt højere end i samtlige Forretninger, medens derimod Bruttoavancen ikke synes at være paavirket af Rabatgivningen. Resultatet er følgelig en Formindskelse af Nettofortjenesten.

FORRETNINGERNES ALDER. SIDSTE EJERSKIFTE

Af de 85 handlende, hvis Forretninger her undersøges, havde 75 givet Oplysning om Forretningens Oprettelsesaar og 80 om Aaret for nuværende Indehavers Overtagelse af Forretningen. 32 Forretninger var oprettet før 1900, 37 i Tiden 1900—15 og 16 i Perioden 1919—30.

Regner man for Nemheds Skyld, at de 75 Forretninger blev oprettet den 1. Januar i det Aar, der er anført i Besvarelserne, havde de den 1. Januar 1933 bestaaet i gennemsnitlig ca. 28 Aar. Paa samme Maade kan man for de 80 Forretninger, for hvilke det er oplyst, hvornaar de nuværende Ejere har overtaget dem, finde, at der gennemsnitlig den 1. Januar 1933 var gaaet ca. 13½ Aar siden sidste Ejerskifte.

For 72 Forretninger kender vi baade Oprettelsesaar og Aaret for de nuværende Indehaveres Overtagelse af Forretningerne. Af de 72 Forretninger havde 30 med en Gennemsnitsalder af ca. 19½ Aar ikke skiftet Ejer siden Oprettelsen, medens 42, der i Gennemsnit var 35 Aar gamle, i hvert Fald havde skiftet Ejer een Gang. De nuværende Indehavere af disse 42 Forretninger havde den 1. Januar 1933 haft de paagældende Forretninger i gennemsnitlig godt 9½ Aar.

Naturligvis giver disse Tal ikke noget fuldstændigt Billede af Hyppigheden af Ejerskifte, idet der hertil vilde udkræves Kendskab til samtlige Ejerskifter siden Oprettelsen for hver enkelt Forretning, og det er ogsaa uvist, hvor vidt de fundne Gennemsnitstal er typiske for Branchen. Saa meget kan dog vistnok siges, at de tyder paa en ikke helt ringe Stabilitet indenfor Branchen, hvilket antagelig ikke er uden Forbindelse med, at der, som vi skal se i det følgende, til Start eller Overtagelse af en Viktualieforretning kræves en forholdsvis betydelig Kapital.

En tilsvarende Beregning for de 84 Kolonialforretninger, der er behandlet i den tidligere offentliggjorte Undersøgelse vedrørende Kolonialhandelen i Hovedstaden, tyder paa endnu større Stabilitet end i Viktualiehandelen.

Af de 84 Forretninger havde 74 opgivet Oprettelsesaaret, 77 Aaret for nuværende Ejers Overtagelse af Forretningen. De førstnævnte havde den 1. Januar 1933 en Gennemsnitsalder af 36 Aar, for de sidstes Vedkommende var der siden nuværende Ejers Overtagelse hengaaet gennemsnitlig 18.9 Aar. 68 Forretninger havde oplyst saavel Oprettelsesaar som Overtagelsesaar. Af disse havde 23 med en Gennemsnitsalder af 25 Aar ikke skiftet Ejer, medens de resterende 45 havde skiftet Ejer mindst een Gang. I Gennemsnit havde de bestaaet i 42.6 Aar og havde været i de nuværende Indehaveres Besiddelse i 15.5 Aar.

Man maa dog være opmærksom paa, at det paagældende Materiale i flere Henseender næppe er repræsentativt for hele Kolonialbranchen, og at der derfor er Mulighed for, at de her anførte Tal heller ikke kan anses som typiske.

KAPITALFORHOLD

Om den investerede Kapital giver Materialet ret fuldstændige Oplysninger, idet vi for samtlige 85 Forretninger kender 1) Værdien af Varelageret, beregnet som Gennemsnit af Statusværdien ved Begyndelsen og Slutningen af 1932, 2) Værdien af udestaaende Fordringer ved Udgangen af 1932 og 3) Værdien af Maskiner og Inventar paa samme Tidspunkt.

Af tredje Afsnit i Tabel 11, hvor Forretningerne er inddelt i de sædvanlige 5 Grupper efter Omsætningens Størrelse, fremgaar det, at den samlede Kapital saaledes beregnet varierer mellem 16,7 og 9,4 pCt. af Omsætningen, og at den er forholdsvis mindst i de største Forretninger. Kun Posten »Varefordringer« synes at have en Tendens til at stige stærkere end Omsætningen, men den spiller en ganske forsvindende Rolle i Sammenligning med Varelager og Inventar og Maskiner.

Den 1. Januar 1933 udgjorde de udestaaende Fordringer i de her behandlede 85 Forretninger ialt 15,739 Kr. eller gennemsnitlig

Tabel 11.
Den investerede Kapital efter Omsætningens Størrelse.

	Omsætningens Størrelse				
	under 35000 Kr.	35—50000 Kr.	50—65000 Kr.	65—100000 Kr.	over 100000 Kr.
Antal Forretninger.....	10	24	18	16	17
Samlet Kapital:					
Varelager, Kr.	7632	28663	27480	32489	52920
Varefordringer, Kr.	250	1601	358	6524	7006
Inventar og Maskiner, Kr.	31214	103716	111093	120184	193294
Tilsammen, Kr....	39096	133980	138931	159197	253220
Procentfordeling:					
Varelager.....	19.5	21.4	19.8	20.4	20.9
Varefordringer.....	0.6	1.2	0.2	4.1	2.8
Inventar og Maskiner.....	79.9	77.4	80.0	75.5	76.3
Tilsammen.....	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
I pCt. af Omsætningen:					
Varelager.....	3.3	2.9	2.7	2.8	2.0
Varefordringer.....	0.1	0.2	0.1	0.6	0.3
Inventar og Maskiner.....	13.3	10.3	10.9	10.3	7.1
Tilsammen.....	16.7	13.4	13.7	13.7	9.4
Pr. Forretning:					
Varelager, Kr.	763	1194	1526	2031	3113
Varefordringer, Kr.	25	67	20	408	412
Inventar og Maskiner, Kr.	3122	4322	6172	7511	11370
Tilsammen, Kr....	3910	5583	7718	9950	14895

185 Kr. pr. Forretning. Dette er kun 0,3 pCt. af den samlede Omsætning. Hertil kommer, at 56 eller næsten $\frac{2}{3}$ af samtlige Forretninger overhovedet ikke havde udestaaende Fordringer. Det fremgaar heraf, at Kreditgivning til Kunderne er en Undtagelse i denne Branche. Men heller ikke i de Forretninger, der havde udestaaende Fordringer, er Kreditgivning i Almindelighed af større Betydning, idet de udestaaende Fordringer i disse 29 Forretninger kun androg 0,6 pCt. af Omsætningen.

En Sammenligning med de tilsvarende Resultater fra Undersøgelsen vedrørende Kolonialhandelen viser en meget betydelig Forskel paa dette Punkt. Af de 84 Kolonialforretninger, som blev undersøgt, var der kun 5, som ikke havde udestaaende Fordringer, og disse udgjorde gennemsnitlig pr. Forretning 3354 Kr. eller 4,7 pCt. af den samlede Omsætning.

Sammensætningen af den investerede Kapital faar man iøvrigt det bedste Indtryk af ved at betragte Tabellens andet Afsnit. Man ser heraf, at Værdien af Inventar og Maskiner udgør mellem 75

og 80 pCt. af hele Kapitalen, medens Varelageret lægger Beslag paa ca. 20 pCt.

Tabellens sidste Afsnit giver endelig en Forestilling om, hvilken Kapital der skal til for at starte eller overtage en Viktualieforretning, men man maa dog erindre, at der ikke er indbefattet Afstaaelsessummer for »good will« i de anførte Beløb, saaledes at disse maa siges at være Mindstebeløb.

PERSONALETS STØRRELSE OG SAMMENSÆTNING

For at faa et samlet Udtryk for Personalets Størrelse er der i Tabel 12 foretaget en Omregning til Helaarspersoner. Af saadanne beskæftigedes der i de 85 Forretninger i 1932 ialt 390, heri medregnet saavel Indehavere som disses Hustruer i det Omfang, de deltog i Arbejdet i Forretningen. Det lønnede Personale alene udgjorde 254.

I de smaa Forretninger betyder Indehaverens og Hustruens Arbejde naturligvis mere i Forhold til det samlede Arbejde end i de større Forretninger. Herom gives der Oplysning i Tabel 12, hvor de 85 Forretninger er delt i 5 Grupper efter Omsætningens Størrelse.

Tabel 12.

Arbejdskraftens Sammensætning efter Omsætningens Størrelse. Lønnet fremmed Personale i pCt. af samlet Antal beskæftigede.

	Omsætning 1932				
	under 35000 Kr.	35—50000 Kr.	50—65000 Kr.	65—100000 Kr.	over 100000 Kr.
Helaarspersoner	23	78	80	71	138
Heraf lønnet Arbejdskraft	8	37	49	45	115
Lønnet Arbejdskraft i pCt. af samlet Arbejdskraft.....	36	48	61	64	83

Hvad Sammensætningen af det lønnede Personale angaar, er der først at bemærke, at Kvinderne spiller en dominerende Rolle indenfor denne Branche og navnlig i de smaa Forretninger. Det egentlige Butiks-(Ekspeditions-)personale bestaar nemlig i alt væsentligt af Kvinder. I de større Forretninger anvendes en Del Karle, Bude, Pølsemagere o. s. v., som bringer Mændenes Procent af det samlede lønnede Personale en Del i Vejret, saaledes som det vil ses af Tabel 13. M. H. t. Tallet, der angiver Ekspeditionspersonalet i Procent af det samlede Personale, maa der iøvrigt tages et vist Forbehold, idet det ikke har været muligt at foretage en helt skarp Adskillelse. Kun hvor vedkommende Person ud-

trykkelig er opført som Ekspedient eller Ekspeditrice, er han eller hun medregnet i Ekspeditionspersonalet, men i nogle Tilfælde er der brugt Betegnelser som Medhjælp o. l., der muligvis dækker over det samme som Ekspeditrice. Desuden beskæftigedes en Del Elever og Lørdagshjælp, som ogsaa maa antages at have været beskæftiget ved Ekspedition af Kunder. Medregner man samtlige Medhjælpere, Elever og midlertidig Lørdagshjælp til Ekspeditionspersonalet, faar man i Stedet for de i Tabellen opførte Tal for Ekspeditionspersonale i pCt. af samlet Personale 88, 71, 60, 64 og 67 pCt. Et eller andet Sted mellem Tallene i disse to Talrækker maa de rigtige Tal antages at ligge.

Tabel 13.

Det lønnede Personales Sammensætning.

	Omsætning i 1932				
	under 35000 Kr.	35—50000 Kr.	50—65000 Kr.	65—100000 Kr.	over 100000 Kr.
Absolutte Tal:					
Kvinder, Ekspeditricer	5	16	26	22	56
— , andre	3	15	10	11	23
Mænd, Ekspedienter.....	—	2	2	1	5
— , andre.....	—	4	11	11	31
Lønnet Personale ialt....	8	37	49	45	115
Procentfordeling:					
Kvinder, Ekspeditricer	64	44	54	49	49
— , andre	36	39	20	24	20
Mænd, Ekspedienter.....	—	5	4	2	4
— , andre.....	—	12	22	25	27
Lønnet Personale ialt....	100	100	100	100	100
Kvinder i pCt. af samlet Personale..	100	83	74	73	69
Ekspeditions pers. i pCt. af sml. Pers.	64	49	58	51	53

Indenfor Viktualiebranchen falder det iøvrigt naturligt at skelne mellem 3 Kategorier af Arbejde: Ekspedition af Kunderne, Arbejde i Køkkenet og Hjem- og Udbringning af Varerne, men de foreliggende Oplysninger om Personalets Stilling i Forretningen er ikke i alle Tilfælde af en saa præcis Karakter, at det har været muligt at gennemføre en saadan Fordeling. Vi har derfor maattet nøjes med at gennemføre Sondringen mellem Ekspeditionspersonale og Andet Personale (for det lønnede Personales Vedkommende), og selv denne Sondring kan som nævnt kun gennemføres med en vis Fejlmargin.

OMSÆTNINGEN PR. BESKÆFTIGET PERSON

Oplysningerne om det samlede Personales Størrelse i de forskellige Størrelsesgrupper har navnlig Interesse derved, at de sætter os i Stand til at beregne den gennemsnitlige Omsætning pr. Person, som er et af de vigtigste Tal til Karakteristik af en Branche og af de Forskelligheder, der gør sig gældende indenfor den samme Branche mellem de enkelte Forretninger indbyrdes. I Overensstemmelse med, hvad vi foran har gjort Rede for, har vi dog ikke udregnet noget samlet Udtryk for Omsætningen pr. Person for samtlige 85 Viktualieforretninger under eet, idet vi ikke ved noget om, hvorvidt det foreliggende Udvalg er repræsentativt for Branchen som Helhed. Derimod har vi, som det fremgaar af Tabel 2, beregnet den gennemsnitlige Omsætning pr. Person i de forskellige Størrelsesgrupper.

Efter disse Tal at dømme er der en meget betydelig Forskel mellem smaa og store Forretninger med Hensyn til den effektive Udnyttelse af Personalets Arbejdskraft. Det samme var Tilfældet i Kolonialforretningerne, men der fandt vi, at Forskellen indskrænkedes betydeligt, naar man tog Hensyn til, at den mindre Omsætning pr. Person i de mindre Forretninger repræsenterede et forholdsvis stort Antal Ekspeditioner, idet det gennemsnitlige Salg pr. Ekspedition var meget større i de store end i de smaa Forretninger. I Viktualiehandelen er Forskellen mellem Salg pr. Ekspedition i smaa og store Forretninger langt mindre udpræget, og selv om man i Stedet for den gennemsnitlige Omsætning pr. Person holder sig til det gennemsnitlige aarlige Antal Ekspeditioner pr. Person, ændres Billedet ikke væsentligt. Idet det gennemsnitlige Salg pr. Ekspedition i de fem Størrelsesgrupper var henholdsvis 97, 102, 101, 110 og 126 Øre, finder man nemlig, at det aarlige Antal Ekspeditioner pr. Person var 10,506, 12,530, 12,536, 14,928 og 15,554. Tallet for de største Forretninger reduceres vel en Del, men den stigende Tendens gør sig fremdeles gældende, medens man i Kolonialhandel-Undersøgelsen fandt en Stigning, derefter et Fald i Antal Ekspeditioner pr. Person, naar man grupperede Forretningerne efter Omsætningens Størrelse.

Imidlertid maa det ikke overses, at den større Omsætning pr. Person i de store Forretninger ikke opnaas gratis, idet den gennemsnitlige Aarsløn pr. beskæftiget fremmed Person ligeledes stiger stærkt med stigende Omsætning. Den udgjorde i de 5 Grupper henholdsvis 1393, 1436, 1704, 1859 og 2230 Kr.

LØNNINGSFORHOLD

I Viktualiehandelen er det efter det foreliggende Materiale at dømme en Regel, der kun har meget faa Undtagelser, at Personalet delvis lønnes med Naturalier. Det almindelige i den Henseende er, at der gives fuld Kost. Det forekommer, at der gives baade Kost og Logis, men ikke særlig ofte.

Skal man skaffe sig et Overblik over Lønningsforholdene, er det altsaa nødvendigt at tage Hensyn til Værdien af Naturalydelserne. Dette har vi i de Tilfælde, hvor vedkommende har faaet Kost og Logis eller Kosten alene, gjort paa den Maade, at vi til Pengelønnen har lagt den af Skattevæsenet benyttede Værdiansættelse for Kost og (eller) Logis. I nogle Tilfælde har Personalet kun faaet delvis Kost, som Regel Frokost og Kaffe. Disse Personer er holdt udenfor Undersøgelsen i dette Afsnit. Endvidere skal bemærkes, at Personalet foruden Kost eller Kost og Logis i en Række Forretninger har faaet gratis Vask, Kitler o. l. Værdien heraf er ikke medregnet i det følgende, og man maa altsaa have i Erindring, at de anførte Gennemsnitslønninger af den Grund er noget for lave. Hvor en Person kun har arbejdet en Del af Aaret, har vi paa Grundlag af Oplysninger om den Tid, vedkommende har været ansat i Forretningen, beregnet Lønnen for hele Aaret. Dette gælder dog ikke rent midlertidig Hjælp, om hvis Lønningsforhold der i Slutningen af dette Afsnit skal gøres et Par Bemærkninger, men som iøvrigt er holdt udenfor Undersøgelsen.

Tabel 14.

Aarslønnen for Ekspeditricer, andet kvindeligt Personale og mandligt Personale efter Alder.

Ekspeditricer		Andet kvindeligt Pers.		Mandligt Personale	
Alder	Aarsløn Kr.	Alder	Aarsløn Kr.	Alder	Aarsløn Kr.
Under 20 Aar	1408	Under 20 Aar	1086	Under 20 Aar	1535
20—21 Aar	1550	20—24 Aar	1399	20—24 Aar	2036
22—24 »	1703	25 Aar og derover	1469	25—29 »	3214
25—29 »	1765	Alder ikke oplyst.	1805	30 Aar og derover	3484
30 Aar og derover.	1954			Alder ikke oplyst.	1820
Alder ikke oplyst..	1739				
Tilsammen	1670	Tilsammen	1333	Tilsammen	2455

For det kvindelige Personales Vedkommende har vi delt Materialet i to Dele: Ekspeditricer og andet Personale, henholdsvis omfattende 112 og 45 Personer. I begge Tilfælde finder man, at Lønnen er stigende med Alderen. Den gennemsnitlige Aarsløn

for Ekspeditricerne er udregnet til 1670 Kr. mod 1333 Kr. for det øvrige kvindelige Personale. Bortset fra, at det første Tal naturligvis er det sikreste, da det er beregnet paa Grundlag af et betydeligt større Antal Oplysninger end det sidste, maa det fremhæves, at Forskellen navnlig er betydelig for Personer under 20 Aar, hvilket skyldes, at der under andet kvindeligt Personale er medtaget en hel Del Elever, hvis Løn trækker Gennemsnittet ned.

Hvad det mandlige Personale angaar, har vi ikke forsøgt en tilsvarende Inddeling efter Stillingen i Forretningen, idet Materialet ikke synes stort nok til at kunne taale den Opdeling i 3—4 Grupper, som egentlig vilde udkræves, hvis man skulde tage Hensyn til de forskellige Betegnelser for Arbejdets Art, som er anført i Besvarelsene. Desuden er det i en Række Tilfælde ikke ganske klart, hvilken Stilling den anvendte Betegnelse dækker. Tallene i Tabel 14 omfatter derfor saavel Ekspedienter som Bude, Karle, Pølsemagere og Køkkenpersonale, og den Stigning med Alderen, som man ogsaa finder i denne Gruppe, hænger følgelig til Dels sammen med, at der netop er Tale om forskellig Arbejdskraft med forskellig Aldersfordeling.

I en Del større Forretninger anvendes en Del Reserveekspeditricer til Bestridelse af den forøgede Omsætning paa Dage forud for Helligdage, til Afløsning o. lign. De lønnes efter de foreliggende Oplysninger gennemgaaende med ca. 10 Kr. om Dagen, hvortil kommer fuld Kost paa Arbejdsdagen.

OMSÆTNINGENS FORDELING PAA UGEDAGENE

Af de Forretninger, der besvarede de udsendte Spørgeskemaer, opgav ialt 60 Antallet af Ekspeditioner og Omsætningens Størrelse for hver Dag i Løbet af en Uge, der dog ikke var den samme for alle Forretninger. Man er altsaa i Stand til at undersøge Variationerne i Antallet af Ekspeditioner og Salgets Størrelse fra Dag til Dag i Ugens Løb, saaledes som det er gjort i Tabel 15, hvor Forretningerne er delt i 3 Grupper efter Kvarterets Art. Tallene for de enkelte Dage angiver Antallet af Ekspeditioner og Salgets Størrelse den paagældende Dag i Procent af Antallet af Ekspeditioner henholdsvis Salgets Størrelse for hele Ugen.

Det viser sig, at tæt op imod 30 pCt. af samtlige Ekspeditioner og godt 40 pCt. af hele Ugens Omsætning falder paa Lørdagen. Endvidere lægger man Mærke til, at saavel Antallet af Ekspeditioner som Salget stiger uafbrudt fra Mandag til Lørdag. Den

Tabel 15.

Antal Ekspeditioner og Salg de enkelte Ugedage i pCt. af Antal Ekspeditioner og Salg for hele Ugen.

	Ekspeditioner			Ialt
	Velhavende Kvarterer	Arbejderkvarterer	Blandede Kvarterer	
Mandag	11.7	10.7	11.0	11.0
Tirsdag	13.4	13.8	14.2	13.9
Onsdag	14.7	14.3	14.5	14.5
Torsdag	15.5	14.7	14.8	14.8
Fredag	16.3	17.3	17.2	17.1
Lørdag	28.4	29.2	28.3	28.7
Hele Ugen	100.0	100.0	100.0	100.0
			Salg.	
Mandag	9.8	8.0	8.2	8.8
Tirsdag	12.1	11.1	11.6	11.4
Onsdag	12.1	11.6	12.1	11.8
Torsdag	13.1	11.3	12.4	12.2
Fredag	15.0	15.9	15.1	15.5
Lørdag	37.9	42.1	40.6	40.3
Hele Ugen	100.0	100.0	100.0	100.0

mindste Ugevariation finder man i de velhavende Kvarterer, navnlig for Salgets Vedkommende er Ophobningen paa Ugens to sidste Dage tydeligt mindre stærk end i saavel Arbejder- som blandede Kvarterer, hvor de enkelte Dages Andel i Ekspeditionernes Antal og Salget forøvrigt er praktisk talt ens. Fredag og Lørdag tilsammen har i de velhavende Kvarterer 52,9 pCt. af Ugens Salg, i Arbejderkvartererne og de blandede Kvarterer er de tilsvarende Tal 58,0 henholdsvis 55,7 pCt.

Tabel 16.

Gennemsnitligt Salg i Kr. pr. Ekspedition de enkelte Ugedage.

	Velhavende Kvarterer	Arbejderkvarterer	Blandede Kvarterer	Ialt
Mandag	1.18	0.81	0.83	0.93
Tirsdag	1.28	0.87	0.91	0.98
Onsdag	1.16	0.87	0.93	0.95
Torsdag	1.20	0.84	0.94	0.97
Fredag	1.31	0.99	0.99	1.06
Lørdag	1.89	1.56	1.61	1.64
Gennemsnit	1.42	1.08	1.12	1.17

I Tabel 16 er beregnet det gennemsnitlige Salg pr. Ekspedition for hver Dag i Ugen. Saavel for de undersøgte Forretninger som Helhed som indenfor de enkelte Kvarterer synes Salget om Fre-

dagen at være noget større end i Ugens fire første Hverdage, og om Lørdagen er det meget større end de øvrige Dage. Som det var at vente er det gennemsnitlige Salg pr. Ekspedition størst i de velhavende Kvarterer, medens der kun er ringe Forskel paa Arbejder- og blandede Kvarterer i denne Henseende.

En Sammenligning med den tidligere offentliggjorte Undersøgelse af Forholdene i Kolonialhandelen i Hovedstaden viser, at Omsætningen er endnu mere koncentreret paa Lørdagen i Viktualiehandelen end i Kolonialhandelen. Dette gælder dog navnlig Salget, i ringere Grad Antallet af Ekspeditioner. Iøvrigt kan man gøre opmærksom paa, at medens saavel Antallet af Ekspeditioner som Omsætningen er stigende fra Mandag til Lørdag i Viktualieforretningerne, havde Bevægelsen en anden Tendens i Kolonialforretningerne, hvor Tallene var faldende fra Mandag til Torsdag inklusive. Hvad angaar Salget pr. Ekspedition er det i Gennemsnit for hele Ugen størst i Kolonialbranchen, men for Lørdagen alene er det gennemsnitlige Salg størst i Viktualieforretningerne.

Tabel 17.

Antal Ekspeditioner og Salg Fredag Kl. 18—19 og Lørdag Kl. 18—20 i pCt. af Antal Ekspeditioner og Salg henholdsvis hele Fredagen og Lørdagen m. m.

	Kvarterets Art			Ialt
	Velhavende Kvarterer	Arbejder-Kvarterer	Blandede Kvarterer	
Antal Forretninger.....	4	17	11	32
Fredag Kl. 18—19:				
Antal Ekspeditioner i pCt. af hele Dagens..	12.8	20.2	18.5	18.2
Salg i pCt. af hele Dagens.....	11.6	22.9	16.0	17.8
Gstl. Salg pr. Ekspedition hele Dagen, Øre..	149	104	96	111
— - - Kl. 19—20, Øre...	136	118	83	108
Lørdag Kl. 18—20:				
Antal Ekspeditioner i pCt. af hele Dagens..	14.7	26.1	22.9	23.3
Salg i pCt. af hele Dagens.....	12.1	25.9	17.6	20.2
Gstl. Salg pr. Ekspedition hele Dagen, Øre..	208	163	162	170
— - - Kl. 18—20, Øre...	170	162	124	147

Af de 60 foran nævnte handlende har 32 særskilt opgivet Antal Ekspeditioner og Salg for Tiden Fredag Kl. 18—19 og Lørdag Kl. 18—20. I Tabel 17 er angivet Antal Ekspeditioner og Salg Fredag Kl. 18—19 og Lørdag Kl. 18—20 i pCt. af Antal Ekspeditioner og Salg henholdsvis hele Fredagen og Lørdagen. Desuden er for de 32 Forretninger udregnet gennemsnitligt Salg pr. Ekspedition for de nævnte Timer og for hele Fredagen og Lørdagen. Det

fremgaar heraf, at Publikum i Arbejderkvartererne i langt højere Grad end i de velhavende Kvarterer benytter de sidste Aftentimer til Indkøb, og at det gennemsnitlige Salg i Arbejderkvartererne i disse Timer er lige saa stort, om Fredagen større, som for hele Dagen.

Dette har uden Tvivl sin Aarsag i den Omstændighed, at de fleste Arbejdere faar deres Ugeløn udbetalt om Fredagen. I de velhavende Kvarterer falder derimod en større Procentdel af Expeditionerne end af Salget paa Aftentimerne, d. v. s. Indkøbene er gennemgaaende mindre end for hele Dagen i Gennemsnit. Det skal dog bemærkes, at Materialet her er meget spinkelt, idet det kun omfatter 4 Forretninger. Da Forholdet imidlertid ganske svarer til, hvad vi tidligere har konstateret i Kolonialhandelen, tør man dog gaa ud fra, at der her foreligger en typisk Forskel.

Det kan tilføjes, at regner man med en samlet Aabningstid af 11 Timer om Fredagen og 12 Timer om Lørdagen, skulde der, hvis Salget fordelte sig jævnt over samtlige Dagens Timer, sælges 9,1 pCt. af Omsætningen i Tiden 18—19 om Fredagen og 16,7 pCt. af Omsætningen i Tiden 18—20 om Lørdagen. Man ser altsaa, at de ekstra Aabningstimer om Fredagen og Lørdagen spiller en meget betydelig Rolle. Kun i de 4 Forretninger, der er beliggende i velhavende Kvarterer, er Salget om Lørdagen i de to Aftentimer mindre end Gennemsnittet for hele Dagen.

BRUTTOAVANCEN PAA DE ENKELTE VARER

Paa et særligt Spørgeskema indhentede man Oplysning om Bruttoavancen paa en Række Varer, udtrykt i Procent af Salgssummen. Af Hensyn til Ensartetheden blev der kun spurgt om Bruttoavancen for indkøbte Varer, der sælges i uforarbejdet Stand, og det blev overfor de handlende præciseret, at det, man i denne Forbindelse ønskede oplyst, var Bruttoavancen uden Hensyn til Svind og Spild.

Resultatet af Undersøgelsen er sammenfattet i Tabel 18, der for hver Vare viser i hvor mange Tilfælde de forskellige Avancer forekommer i det Materiale, der har staaet til Raadighed. Endvidere er udregnet den gennemsnitlige Bruttoavance for hver Vare, og endelig er anført Modalværdien, d. v. s. den hyppigst forekommende Bruttoavance, med Angivelse af Hyppigheden. Det bør bemærkes, at indenfor de anvendte Intervaller (under 3, 3—7 o. s. v.), er de midterste Tal (0,5 o. s. v.) langt de hyppigst fore-

Tabel 18.
Bruttoavancen for enkelte Varer.

Varen	Bruttoavancen i pCt. af Salgsprisen													Antal Oplysninger	Gstl. Bruttoavance	Modal- værdien	
	under 3	3—7	8—12	13—17	18—22	23—27	28—32	33—37	38—42	43—47	48—52	over 53	Antal Tilfælde			Avancen	
Ferske Svin, parteret..	—	5	32	19	11	—	—	—	—	—	—	—	—	67	12.6	23	10
Saltet og røget Flæsk..	—	—	10	27	33	2	—	—	—	—	—	—	—	72	16.8	24	20
Mørbrad	22	28	21	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	5.2	22	0
Slagteriaffald	—	2	11	19	29	3	2	—	1	—	—	—	—	67	17.4	24	20
Medisterpølse	—	1	3	8	29	6	7	4	—	—	—	—	—	58	21.0	27	20
Fars	1	1	3	10	30	5	4	3	—	—	—	—	—	57	19.8	29	20
Kødpølse, udskåret ..	—	—	—	—	8	10	8	19	13	2	7	2	—	69	34.7	15	33
» , hel	—	—	2	9	30	13	6	2	3	—	—	—	—	65	22.2	28	20
Rullepølse, udskåret .	—	—	—	1	7	19	11	17	9	1	2	—	—	67	30.5	18	25
» , hel	—	—	3	16	20	13	8	1	—	—	—	—	—	61	20.7	18	20
Spegepølse, udskåret.	—	—	—	1	7	11	10	12	18	2	6	1	—	68	34.4	17	40
» , hel	—	—	4	10	25	17	8	1	1	—	—	—	—	66	21.7	22	20
Leverpostej ..	—	—	1	1	9	21	18	12	7	—	3	—	—	72	29.3	20	25
Fedt	1	1	3	11	24	12	4	4	4	—	—	—	—	64	21.4	18	20
Smør	—	3	50	14	3	—	—	—	—	—	—	—	—	70	11.3	26	10
Margarine	—	—	6	40	20	4	1	—	—	—	—	—	—	71	16.8	33	15
Æg	—	2	21	32	15	2	1	—	—	—	—	—	—	73	15.0	23	15
Ost	—	—	—	—	7	18	32	14	6	1	1	1	—	80	30.5	31	30
Røget Skinke, udskåret	—	—	—	—	10	13	18	12	7	2	2	1	—	65	31.0	17	30
» » , hel	—	1	3	17	26	7	5	1	—	1	—	—	—	61	19.8	24	20
Røgede Fiskevarer	—	—	5	9	25	11	7	6	2	—	2	—	—	67	23.2	23	20
Salater	—	—	1	6	12	23	15	8	4	—	3	—	—	72	27.1	22	25
Fjerkræ	—	—	6	9	36	13	—	1	1	—	—	—	—	66	19.8	33	20
Konserves	—	1	9	19	31	16	1	—	—	—	—	—	—	77	18.5	22	20
Tomater	—	—	3	11	37	6	6	2	—	—	1	—	—	66	20.9	35	20
Bananer	—	—	4	2	5	1	—	—	—	—	—	—	—	12	16.4	5	20
Øl	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	17.0	—	—
Vitamon	—	—	—	2	6	6	2	—	—	—	—	—	—	16	22.7	4	20

kommende, saaledes at man i de fleste Tilfælde uden nævneværdig Fejl i Stedet for Intervallerne kunde have brugt Tallene 0, 5, 10 o. s. v. Dog forekommer ogsaa Avancen 33 pCt. forholdsvis ofte og oftere end 35 pCt., hvilket naturligvis hænger sammen med, at en Bruttoavance paa 33 pCt. af Salgssummen svarer til 50 pCt. Tillæg til Indkøbssummen.

Ordner man nu Varerne efter Avancens Størrelse, idet man tager sit Udgangspunkt i den Hyppighed, hvormed Avancen fore-

kommer indenfor Intervallerne i Tabel 18, faar man følgende Række — Tallene i Parentes efter Varen angiver henholdsvis det aritmetiske Gennemsnit og Modalværdien:

3—7	(5): Mørbrad	(5.2; 0)
8—12	(10): Smør	(11.3; 10)
	Ferske Svin, parteret	(12.6; 10)
13—17	(15): Æg	(15.0; 15)
	Margarine	(16.8; 15)
	Øl	(17.0; —)
18—22	(20): Bananer	(16.4; 20)
	Saltet og røget Flæsk	(16.8; 20)
	Slagteriaffald	(17.4; 20)
	Konserves	(18.5; 20)
	Fars	(19.8; 20)
	Røget Skinke, hel	(19.8; 20)
	Fjerkræ	(19.8; 20)
	Rullepølse, hel	(20.7; 20)
	Tomater	(20.9; 20)
	Medisterpølse	(21.0; 20)
	Fedt	(21.4; 20)
	Spegepølse, hel	(21.7; 20)
	Kødpølse, hel	(22.2; 20)
	(Vitamon)	(22.7; 20)
	Røggede Fiskevarer	(23.2; 20)
23—27	(25): (Vitamon)	(22.7; 25)
	Salater	(27.1; 25)
	Leverpostej	(29.3; 25)
	Rullepølse, udskaaret	(30.5; 25)
28—32	(30): Ost	(30.5; 30)
	Røget Skinke, udskaaret	(31.0; 30)
33—37	(33): Kødpølse, udskaaret	(34.7; 33)
38—42	(40): Spegepølse, udskaaret	(34.4; 40)

Herefter skulde altsaa den almindelige Bruttoavance for de fleste af de her nævnte Varer være 20 pCt., hvilket maa forekomme ret lavt i Betragtning af de gennemsnitlige Bruttoavancer, vi i det foregaaende har kunnet konstatere. Man maa jo desuden erindre, at de Bruttoavancer, vi i dette Afsnit opererer med, inkluderer Svind og Spild, der for mange af de her nævnte Varer er betydeligt. En handlende anfører saaledes i en Anmærkning, at man regner med 10—20 pCt. En ret betydelig Del af Omsætningen omfatter imidlertid Varer af egen Tilvirkning, der som nævnt ikke er medtaget i ovenstaaende Oversigt, og dette Forhold kan formentlig forklare i hvert Fald en Del af den tilsyneladende Uoverensstemmelse. Men det er ogsaa muligt, at nogle af de

handlende ved Udfyldningen af Skemaerne har taget Hensyn til Svind og Spild til Trods for, at det blev indskærpet overfor dem, at dette ikke var Meningen, og at Tallene som Følge heraf gennemgaaende er noget for lave. Iøvrigt omfatter Tabellen jo kun en Del af de Varer, der forhandles i Viktualieforretningerne, og vi kender i Almindelighed ikke noget til, hvorledes Omsætningen fordeler sig paa de forskellige Varer. •

Hvorledes dette nu forholder sig, er der Grund til at antage, at de Forskelligheder mellem de enkelte Varer indbyrdes m. H. t. Bruttoavancens Størrelse, som fremgaar af det foregaaende, svarer nogenlunde til Virkeligheden. Som man ser er det Paalægsvarerne, der har den højeste Bruttoavance, hvilket er meget naturligt, da Svind og Spild her er størst. Bruttoavancen er dog i disse Tilfælde saa høj i Forhold til Svind og Spild, at den gennemsnitlige Bruttoavance i de udprægede Paalægsforretninger som nævnt ligger noget højere end i Viktualieforretningerne i Almindelighed.
